

„ . . . Zeeland vecht door . . . ”

Wat wij hiervoor schreven i.v.m. de geschiedenis van de LO-Zeeland geldt in niet mindere mate voor de geschiedenis van de KP.

Voor deze laatste vorm van verzet in feite zelfs nog sterker. De werkwijze van de KP, haar organisatie, haar activiteit en haar voorzorgsmaatregelen stonden alle in het nauwste verband met het karakter van de streek, geografisch en de mentaliteit der bevolking betreffende. Hierdoor was om te beginnen de mogelijkheid al uitgesloten, een centrale organisatie te vormen, zoals andere provincies die hadden. Afgezien van enkele gewapende overvallen door groepen buiten Zeeuws-Vlaanderen, is de KP-activiteit in Zeeland verricht door een ploeg, die haar zetel had in Zeeuws-Vlaanderen en wel in „Huize Musica” te Oostburg. Ook het huis van Tante Jaan in Sluiskil is een belangrijk uitgangspunt voor KP-acties geweest. De eerste kraak in Zeeland kwam echter niet uit die hoek. Dat was de overval op het DK van St. Laurens op Walcheren. Simon, de Trouw-man op Walcheren, was de initiatiefnemer. Hij had relaties met het DK, die de overval belangrijk hebben vergemakkelijkt. Daar dit een nieuw arbeidsveld voor hem was, werd één van zijn belangrijkste werkzaamheden het zoeken van medewerkers voor de kraak. Door zijn relaties met de LO in Vlissingen, kwam hij in contact met Bertus, die wij reeds leerden kennen als koerier voor de LO op Zeeuws-Vlaanderen en voor de verbinding met Zuid-Beveland en Walcheren. Bertus was bereid aan de overval deel te nemen en met behulp van enkele anderen werd op 29 December '43, een uitstekende dag omdat er veel bonkaarten aanwezig waren, de overval gepleegd. De buit was: 24.763 bonkaarten en 166.032 rantsoenen. Irene M. J. Doornbos (†), een principieel en moedig meisje, dat naast haar normale werkzaamheden, meedeed aan het verzet, had op haar dringend verzoek aan de kraak zelf deelgenomen. Als gevolg van de overval moesten Simon en Irene, die in de buurt teveel bekend waren, onderduiken. Irene vertrok naar Eindhoven, waar Simon haar in contact met het verzetswerk zou brengen. Zover is het echter niet gekomen. Zij werd ziek en stierf op 5 April '44 eenzaam en zo goed als onverzorgd aan diphtherie.

Irene M. J. Doornbos
Koerierster KP-Walcheren.

Simon, die op reis was gegaan om contacten te leggen, werd in Den Bosch bij een trein-contrôle gearresteerd, omdat werd ontdekt, dat zijn PB vals was. De SD wist hem reeds spoedig in verband te brengen met de kraak van St. Laurens. Hij kwam tenslotte in een concentratiekamp terecht, maar mocht dit gelukkig overleven.

Zo was dus de eerste KP spoedig uit elkaar geslagen, maar Bertus had de smaak te pakken gekregen en met zijn vrienden Jan Knok (Roelf C. H. Looy †) en de beide koeriers Bill en Kleine Jaap begon hij voorbereidingen te treffen om het DK van Kloosterzande te overvallen.

Intussen was men ook elders met plannen voor overvallen bezig. Dat geschiedde in Breskens, waar in het najaar van '43 plannen voor een overval op het DK werden beraamd door Van Gent, de eigenaar van „Huize Musica”, Gentil en Zeeuwse Jaap. In Augustus '43 was Kees, een technisch student uit Terneuzen, naar Oostburg ondergedoken. Ook hij werd in de plannen betrokken. De bewapening liet echter te wensen over, waarom Kees naar Terneuzen vertrok om te trachten wapens, chloroform en verdere benodigdheden te bemachtigen. Toen hij wat lang uitbleef, probeerde Gentil met een vriend de overval onbewapend. Daartoe moest eerst op het

politiebureau de kluisleutel worden bemachtigd. Een politieman verschafte inlichtingen. Ondanks het feit, dat de beide KP'ers het bureau op de door hem aangegeven tijd

*Roelf C. H. Looy
(Jan Knok)
Tevens: KP-Sander,
Trouw.
Garr. 4-10-'44 in A'dam
i.v.m. werkzaamheden voor
Trouw.*

binnendrongen, werden zij door een juist arriverende opperwachtmeester betrap, zodat zij ijlings de wijk moesten nemen. Korte tijd later kreeg Gentil bericht, dat een onderduiker, die in LO-zaken was ingewijd, in de kazerne te Breskens was opgesloten en door de NSB-burgemeester aan de tand werd gevoeld. Nog dezelfde nacht pleegde Gentil op z'n eentje een overval op de kazerne en hij mocht de voldoening smaken de dodelijk verschrikte onderduiker uit zijn cel te bevrijden. Onderwijl was Kees in Terneuzen begonnen met een plan voor een overval op het DK van Kloosterzande. Hij kwam daartoe in aanraking met de LO-medewerker Willem Voet (†), die aan de achterzijde van het DK woonde. Deze vertelde hem, dat hij reeds van andere zijde over dezelfde plannen gehoord had. Kees, die behalve de mannen van „Huize Musica” nog enkele anderen bij de overval wilde betrekken, kwam op de gedachte om Kleine Jaap, met wie hij enkele maanden in Wissekerke ondergedoken gezeten had en die daarna koerier voor de LO was geworden, bij de overval te betrekken. Het bezoek aan diens vader te Terneuzen bracht hem tot

de verrassende ontdekking, dat het Kleine Jaap was, die met dezelfde plannen rondliep. Het contact was nu gelegd en enige tijd later ging men een fusie aan, waaruit op 20 Maart '44 de overval op het DK te Kloosterzande volgde. Daarmee kwam in feite de KP-Zeeland tot stand. Centrum werd „Huize Musica”.

De organisatie was zeer eenvoudig: gelijkgerechtigheid voor alle leden. In de aanvang was er zelfs geen leider, wat echter nimmer tot enige moeilijkheid aanleiding gegeven heeft, evenmin als het verschil in levensbeschouwing der leden. Allen waren met één doel beziel: de vijand waar mogelijk afbreuk te doen en goede vaderlanders bij te staan. Dit gemeenschappelijk doel beheerste de stemming en de geest, en dreef tot eendrachtig handelen.

De organisatie werd als volgt geregeld: een driehoofdige leiding, die de objecten koos, de plannen uitwerkte, de rantsoenering der leden behartigde, wapens verzamelde en contact met de LKP onderhield. Zoiets als een dagelijks bestuur dus, dat alle tijd aan het verzetswerk besteedde. Kees, Gentil en Zeeuwse Jaap vormden dat drietal. Kwam het tot bredere actie, dan werden de andere leden gemobiliseerd. Voor urgente acties was er steeds een kernploeg voorhanden. Deze bestond uit 6 man, terwijl de KP zelf uit 15 man bestond. Daarnaast had men nog op de verschillende eilanden voor allerlei doeleinden de beschikking over een aantal van ongeveer 45 man. In de ploeg beschikte ieder over één of meer pistolen. Later wist men zelfs beslag te leggen op 2 machinegeweren, een mitrailleur en handgranaten. Ondanks alle pogingen om ze te verkrijgen, bleef de KP van springstoffen verstoken. Aan vervoermateriaal had men zowel in West- als in Oost-Zeeuws-Vlaanderen de beschikking over enkele auto's, terwijl men — indien nodig — ook op Walcheren en op Zuid-Beveland over een auto kon beschikken. De contacten werden onderhouden door koeriers, terwijl er ook telefoonverbindingen waren, waarvan met name die tussen Terneuzen en Goes en tussen Breskens en Vlissingen van belang waren. De vergaderingen werden in het hoofdkwartier „Huize Musica” gehouden. Daar vervaardigde men uitreisvergunningen; daar typte men dreigbrieven aan loondorsers en politiemensen, die te slap waren; daar werden bonkaarten opgeborgen; daar drukte men de kluisleutels af, terwijl

*Willem Voet
Garr. 25-5-'44.*

er ook PB's vervaardigd werden. Vanzelfsprekend pleegde men er voortdurend overleg over de beraamde overvallen.

Typerend is, dat de KP was samengesteld uit mensen van allerlei maatschappelijke posities: theologische-, juridische-, medische- en technische studenten, boeren, politiemannen, winkeliers, handelsmensen, een muzikleraar, een directeur van een HBS, een leraar van een Ambachtschool enz. Deze mensen waren spontaan tot het verzet gekomen en hadden voordat ze in de KP terecht kwamen individueel verzetswerk gedaan, ofwel ze waren medewerker van de LO, wat enkelen van hen in het vervolg ook bleven.

*Alphons J. P. Aarnoutse
Gearr. 29-5-'44.*

Het operatieterrein van de organisatie strekte zich weliswaar uit over de gehele provincie, maar in hoofdzaak werkte men toch in Zeeuws-Vlaanderen. Tholen en het oostelijk deel van Zeeland boven de Westerschelde waren i.v.m. de slechte verbindingen georiënteerd op Noord-Brabant.

Zoals gezegd, had op 20 Maart '44 de overval op het DK Kloosterzande plaats. Men had de overval voorbereid met de kassier Alphons J. P. Aarnoutse (†), terwijl men via het huis van Willem Voet aan de achterkant van het DK zou binnendringen. Het weer was verschrikkelijk slecht en de jongens hadden op de fiets reeds een zware tocht gehad, voordat het eigenlijke werk kon beginnen. Enkelen drongen door in-

braak aan de achterzijde het DK binnen; de bedoeling was, dat zij de vanaf de voorzijde naar buiten geroepen bewakers bij de deur van de afgesloten kluisruimte zouden opvangen. Hoewel zij voor de verkeerde deur, nl. die van de WC, stonden te wachten, liep alles toch goed. De wacht werd overmeesterd en de buit opgeladen, en dat terwijl de leider van het DK in het huis ernaast stond te bijjarten. Eén der medewerkers, nl. Bill, was in uniform van de politie. Een man in een café aan de overkant, die een en ander gadesloeg, meende „dat je zou denken, dat dit nu een overval was, als er geen politie bij geweest was”.

De kraak leverde 35.000 bonkaarten, 7.000 tabakskarten, 7.000 inlegvellen en nieuwe stamkaarten en vele duizenden rantsoenbonnen op, waarmee het kamp Amersfoort bedacht werd.

Helaas had deze overval ook droevige gevolgen. Willem Voet en Alphons Aarnoutse werden na enige tijd gearresteerd, doordat de laatste in goed vertrouwen net iets teveel losliet aan een CCD-ambtenaar, die van dit vertrouwen misbruik maakte en de SD inlichtte. De mannen keerden niet terug uit het concentratiekamp.

Het was intussen voor de KP een tijd van grote activiteit geworden en daarbij stuitte ze een enkele maal op een andere verzetsgroep, die later gelocaliseerd werd als de ploeg van Dolf uit Lamswaarde. Op 18 April '44 kraakte deze ploeg het bevolkingsregister van Stoppeldijk, waarbij tevens ruim 1.300 PB's bemachtigd werden. Later ontmoette men Dolf weer bij de voorbereiding van een aanslag op een landwachter. Juist toen men dit wilde ondernemen, hadden Dolf en zijn mannen deze landwachter, zij 't tevergeefs, gepoogd te liquideren.

Enig contact met de ploeg van Dolf, die meer op België georiënteerd was, is er dus wel geweest, maar deze ploeg wilde zich toch niet bij de Zeeuwse KP aansluiten en werkte liever voort op eigen verantwoordelijkheid. Er was wel een andere relatie, nl. met Camiel, een der leiders van de KP-Breda, die een neef van Dolf is. Ongetwijfeld heeft de ploeg van Dolf verdienstelijk werk verricht, alhoewel de Zeeuwse KP zich niet altijd kon vinden in haar methode van werken.

Op 28 April '44 werd het bevolkingsregister te Zaamslag gekraakt. Jan Knok (Roelf

C. H. Looy †), die eens poolshoogte zou gaan nemen, zette maar meteen door. Hij brak in en laadde het bevolkingsregister in een zak. Toen hij buiten kwam scheurde de zak van plm. 60 kg en bovendien kwam er een Duitse patrouille in de buurt. Hij wist echter met de buit te ontkomen. Even later wisten twee man het DK van Groede te kraken met behulp van een ambtenaar, die was blijven overwerken en de zaken vast ingepakt had. Toen Kees met de fiets voor het gebouw verscheen, draaide een stuk prikkeldraad tussen zijn wiel, wat hem enige tijd en veel bekijks kostte, voordat het euvel hersteld was. Toen dit geschied was, verliep alles vlot. De ambtenaar dook mee onder. Dit wekte op het DK voorlopig slechts verbazing, totdat men bij de uitreiking bemerkte, dat ook de 2.800 bonkaarten verdwenen waren.

De grote moeilijkheid voor de KP was het vervoer der bonkaarten, die als een overschot van Zeeland buiten de provincie gebracht moesten worden. Eén van de medewerkers had een familiecontact in Amsterdam en Kees kwam via dit contact in relatie met Otto en Cor van de Westlandse KP, die toen reeds in Noord-Holland en Utrecht in de KP zaten. Dit bracht de KP-Zeeland in landelijk verband en gaf gelegenheid voor het afleveren der bonkaarten. Het contact met Cor en Otto leverde nog een geheel onverwachte actie op. Kees was voor een bespreking eind April weer naar Amsterdam gegaan en vernam daar, dat Bolhoed (Gerrit Jan v. d. Veen †) een overval op de Weteringschans beraamde. Men verzocht hem mee te doen. Hij telegrafeerde onmiddellijk naar Gentil, die ook overkwam. Op de avond van de overval, 1 Mei '44, namen de twee Zeeuwen binnen de poort bij de deur van het eigenlijke gebouw plaats, om het wachtlokaal van de SD'ers onder controle te houden. Door het blaffen van een hond werd het een schietpartij en toen Cor en Otto met Bolhoed, die gewond was, het gebouw verlieten, dekten de Zeeuwen de aftocht.

In Juni '44 overvielen twee mannen van de KP de postbode van IJzendijke, waarvan men wist, dat hij in zijn postzak brieven van verraders had, die gevaarlijk voor de KP waren. De overvallers werden aanvankelijk belemmerd door voorbijgangers, zelfs gecontroleerd door CCD-ambtenaren, maar tenslotte kon de man toch overweldigd worden en verdwenen zij met de postzak.

Op 5 Augustus '44 volgde de overval op het DK van Oostburg. Simon (Jan Kars †), een medewerker, die nog in dienst was bij de marechaussee, ging het gebouw in om een praatje met de wacht te maken en van die gelegenheid maakte hij gebruik om zijn medewerkers binnen te laten. De kraak verliep vlot. De buit was 33.000 bonkaarten en inlegvellen, duizenden tabakskaarten, schoenen- en bandenbonnen, alles met elkaar 9 zakken. Om de SD op een dwaalspoor te leiden en het vervoer te vergemakkelijken, wekten de overvallers de indruk, dat de kraak gepleegd was door de Witte Brigade uit België. Een der bewakers kreeg een oude Belgische krant in zijn mond gestopt, een paar Belgische munten werden zogenaamd op straat verloren. Op de brandkast van het distributiekantoor werd een kaartje geprikt met de volgende tekst:

„La Brigade-Blanche.

Nous voulons donner une petite surprise aux Maquis Hollandais. Deux de vos gendarmes nous ont aidés sublimement. Quand vous lisez ce billet, les timbres et les hommes sont déjà en voyage.

Agreéz Mr le Commandant l'assurance de notre parfaite considération.

Les hommes de B.B." ¹⁾

Ondanks het minder fraaie Frans liepen de moffen er prachtig in en zochten zij het dwaalspoor tevergeefs af.

¹⁾ „De Witte Brigade. Wij willen een kleine verrassing aan de Hollandse verzetsbeweging geven. Twee van Uw politieagenten hebben ons subliem geholpen. Wanneer U dit briefje leest, zijn de zegels (bedoeld zal zijn: de distributiebescheiden) en de mannen al op reis. Mijnheer de commandant, aanvaard onze meeste hoogachting. De mannen van de Witte Brigade”.

Zeeuwse Jaap, die in Rotterdam goed bekend was, had zich intussen van uitstekende contacten bij de Rotterdamse politie voorzien. Nadat de CCD-ambtenaren van Zuid-Beveland de koffers met bonnen netjes verzegeld en van een loodje voorzien hadden, verscheen er dan ook een deftige auto van de hoofdcommissaris van politie te Rotterdam, die de koffers vervoerde. De wagen maakte zoveel indruk, dat een Duitse schildwacht bij de Vlaktebrug op Zuid-Beveland er netjes voor in de houding sprong. Men ondervond op deze wijze ook geen moeilijkheden bij de geregelde Duitse contrôle op de veren.

Ook het contact met Witte Piet in Rotterdam kwam door Zeeuwse Jaap tot stand, waardoor de financiële verzorging van de KP-Zeeland geregeld kon worden. Behalve via Amsterdam had men zodoende dus ook via Rotterdam contact gelegd met de LKP. Het was toen echter al zeer kort voor Dolle Dinsdag, zodat, eer dit landelijk contact veel resultaat kon opleveren, de verbinding met het Noorden reeds weer verbroken was. Op Koninginnedag '44 werd de laatste distributiekraak gepleegd, en wel te Wissekerke op Noord-Beveland. De kassier verleende medewerking, door een verkeerde sleutel in de enveloppe af te geven en de goede aan de KP toe te vertrouwen. Niettemin moest de kraak met enig geweld gepaard gaan, want wel kon men 's avonds het gebouw binnen komen, maar in de eigenlijke kluis zaten de bewakers en de toegang daarheen was versperd door een deur met een grendel. Een poging om de deur te forceren hielp niet, maar één van de KP'ers wist een loket te openen en hij kreeg de bewakers, die zich te weer stelden en de jalouzieën ophaalden, om door het uitstralen van licht de aandacht te trekken, onder controle. De bewakers kregen een afdoende behandeling en de KP vertrok met 9.000 bonkaarten.

Bij alles wat door de KP verricht is in Zeeland hebben de koeriersters een groot aandeel gehad. Vooral het transport van bonnen en wapens behoorde tot hun werk. Eén der koeriersters vervoerde eens voor 18.000 liter benzinebonnen in een bonbondoosje van Oostburg naar Rotterdam met het etiketje erop: „Van Opoe voor Jantje”. Wij denken ook aan de koerierster, die onder geleide van een KP'er een koffertje met bonnen vervoerde en op het station Roosendaal door een CCD-ambtenaar werd aangehouden. Er was veel publiek op het perron en daarbij waren ook twee Duitse soldaten. Het openmaken van koffers had dan ook veel bekijks. Toen de koerierster ook hetzelfde lot moest ondergaan, sprong de geleider bij, keek de ambtenaar aan en zei hem in zijn oor: „Ben je een goed vaderlander? Laat dan dit meisje met rust. In de koffer zitten distributiebonnen voor onderduikers.” De ambtenaar bleek een goed vaderlander te zijn. De koerierster werd met rust gelaten.

Tenslotte mag de rol niet verzwegen worden, die de KP speelde bij de bevrijding in September, October en November '44. De plannen voor het kraken van Biervliet en Breskens, waarvoor de sleutels der kluizen reeds ter beschikking waren, konden achterwege blijven; het was niet meer nodig. Maar meteen was de situatie bij de nadering van de geallieerde legers grondig gewijzigd. Alle veerverbindingen waren stopgezet en tussen de eilanden was geen contact meer te verkrijgen. In West-Zeeuws-Vlaanderen kwam men tezamen met de meest strijdbare OD'ers tot de zgn. PAN-organisatie, waarvan de bakermat in Eindhoven lag. Op 12 September '44 werd aan Gentil het commando opgedragen. Hij wist een goede organisatie uit te werken. In Oost-Zeeuws-Vlaanderen waren enkele KP'ers, waaronder Kees, achtergebleven. Zij hebben tezamen met de OD de partisanenstrijd georganiseerd. Zeeuwse Jaap zinde de verbreking van het contact na Dolle Dinsdag maar matig. Hij nam in deze chaos dan ook een hem typerend besluit. Hij vulde zijn zak met pistolen en vertrok met de laatste boot vol NSB-vluchtelingen naar het Noorden. Zijn redenering was: het werk is hier afgelopen en in het Noorden hebben ze me misschien nog nodig. Zo is hij in Rotterdam terecht gekomen, waar hij nog een belangrijk aandeel in het verzet heeft geleverd. Na de bevrijding kwam hij als BS'er terug in Zeeland met als souvenir twee kogels

in zijn . . . achterwerk.

In Zeeuws-Vlaanderen zelf kon het maar weinig tot daadwerkelijke actie komen. Toch gebeurde er nog wel iets. Rondom Axel werden er omstreeks 5 September enkele Duitse soldaten gevangen genomen, die op een paar boerderijen opgeborgen werden. Bij de bevrijding op 19 September had men een groot aantal krijgsgevangenen. Een der KP'ers ging door de linie, maar werd door de Canadezen teruggestuurd om twee piloten te halen. Hij deed dit en bracht toen meteen maar een 5-tal Duitse krijgsgevangenen mee.

Ook in het Westen kon men weinig beginnen. Men had gebrek aan springstoffen en bovendien was het spervuur zo hevig, dat men tot nietsdoen gedoemd was. Op elke 30 m vielen twee à drie granaten. Van de 700 woningen zijn er te Oostburg maar 100 blijven staan. Het moest er met geweld door. Helaas kostte de bevrijding daar het leven van een KP'er. Op een boerderij waren 80 man geëvacueerd. Het geschutvuur was zo erg, dat men voor hun leven vreesde en men besloot de Canadezen te verzoeken de boerderij te sparen. Simon (Jan Kars †) ging met een tweetal anderen op weg naar de geallieerden, tot hij bij Waterlandkerkje op een gegeven moment door een granaat gedood werd. De anderen ontdekten, dat ze op dat ogenblik enige meters van de Canadese post af waren.

*Jan Kars
(Simon)
Tevens: OD.
Op 20-10-'44 bij bevrijding door granaat getroffen en gedood.*

Op Walcheren werden de voorbereidingen tot de bevrijding georganiseerd door de OD en de LO. Met name in Vlissingen is nog verzet geleverd. De mannen hadden de wapens geroofd uit de Duitse wapenkelder van de Rijks HBS. Toen de vijand voor het water, dat Walcheren overstroomde, moest vluchten, zag de verzetsgroep nog kans een honderdtal granaten te bemachtigen. Op 1 November volgde de landing van de Canadezen. De verzetsgroep lag in het oude stadsgedeelte in stelling. Een Duitse post in een huis werd overmand en vervolgens wist men de telefoonverbindingen van de Duitsers met dit stadsgedeelte te vernietigen, zodat het Duitse commando zenuwachtig werd en de indruk had, dat de oude stadswijk geheel in handen was van de partizanen. De Ortskommandant met zijn staf vluchtten naar Middelburg. Op 4 November capituleerde de vijand en werd de verzetsgroep georganiseerd als BS. De groep was toen 25 man sterk.

Niet alle verzetsdaden zijn vermeld, evenmin als de plannen en half uitgewerkte overvallen. Wij beperkten ons slechts tot de belangrijkste wapenfeiten.

De KP-Zeeland telt ook een aantal slachtoffers onder haar leden en contacten. Deze helden, zij hebben de kreet des harten: Zeeland vecht door, verstaan, totdat zij hun leven lieten voor de vrijheid.